

I Rozkład materiału

Prezentowany rozkład materiału stanowi propozycję realizacji materiału kształcenia dla klasy I.

Jest on zgodny z programem nauczania *Świat biologii* Małgorzaty Liśkiewicz i podstawą programową z dnia 23 grudnia 2008 r. (Dzienniku Ustaw z dnia 15 stycznia 2009 r. Nr 4, poz. 17) i jest dostosowany do podręcznika *Świat biologii I* autorstwa Małgorzaty Kłyś i Joanny Stawarz.

Pozwala na realizację materiału nauczania objętego programem w wymiarze jednej godziny tygodniowo. Rozkład materiału może być modyfikowany zależnie od przydziału godzin obowiązującego w danej szkole gimnazjalnej.

Zgodnie z nową podstawą programową w rozkładzie uwzględniono zajęcia terenowe. O terminie ich realizacji decyduje nauczyciel. Zajęcia te umożliwiają zastosowanie zdobytych wcześniej wiadomości i umiejętności w nowych, innych warunkach.

Uwzględnione w rozkładzie materiału filmy pochodzą z pakietu *Nowa Era Filmów Edukacyjnych – Biologia dla gimnazjum część 1–3*, przygotowanego przez wydawnictwo Nowa Era.

Zaproponowany rozkład materiału będzie z pewnością przydatny zarówno dla nauczycieli z dużym doświadczeniem, jak i rozpoczynających pracę.

*Rozkłady materiału do kolejnych części podręcznika zostaną zamieszczone w kolejnych częściach **Książki Nauczyciela**.*

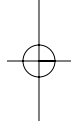
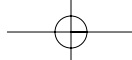
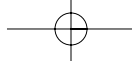
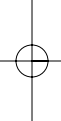
Dział programu	Numer i temat lekcji	Treści nauczania	Kształcone umiejętności	Propozycje metod nauczania	Propozycje środków dydaktycznych
I	2	3	4	5	6
I. Podstawy biologii	1. Biologia – nauka o życiu	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie pojęcia <i>biologia</i> • dziedziny biologii i ich zakres • źródła wiedzy biologicznej • obserwacja: sposoby jej prowadzenia i dokumentowania • doświadczenie: planowanie, prowadzenie i dokumentacja 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • planuje i przeprowadza proste obserwacje i doświadczenia • formułuje hipotezy • odróżniania próbę badawczą od próby kontrolnej • formułuje wnioski • sporządza dokumentację 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • badawcze – doświadczenie • obserwacyjne – obserwacja mikroskopowa, oglądanie filmu • słowne – praca z tekstem źródłowym, pogadanka 	<ul style="list-style-type: none"> • film, np. <i>Przystosowania roślin do środowiska</i> lub inny • mikroskopy i preparaty mikroskopowe • zestaw do przeprowadzenia doświadczenia badającego wpływ światła na rozwój rośliny • encyklopedie, słowniki biologiczne • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
2. Budowa komórki		<ul style="list-style-type: none"> • pierwiastki i związki chemiczne (organiczne i nieorganiczne) występujące w komórkach oraz ich rola • kształty i rozmiary komórek • struktury komórek bakterijnych, roślinnych i zwierzęcych • funkcje struktur komórkowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje kryteria podziału związków chemicznych • wykazuje kluczową rolę węgla dla istnienia życia • sporządza preparat mikroskopowy • prowadzi obserwację mikroskopowe • rozpoznaje komórki roślinne, zwierzęce i bakteryjne oraz wymienia występujące między nimi różnice • wyróżnia poszczególne elementy komórki i podaje ich funkcje • wykonuje rysunek preparatu oglądanego pod mikroskopem 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • badawcze – ćwiczenie (sporządzenie preparatów mikroskopowych) • obserwacyjne – obserwacja mikroskopowa, praca z planszą • słowne – wykład wprowadzający, praca z podręcznikiem 	<ul style="list-style-type: none"> • mikroskopy • akcesoria potrzebne do przygotowania preparatów mikroskopowych • gotowe preparaty mikroskopowe, np. krew żaby • plansze przedstawiające budowę komórki zwierzęcej, roślinnej i bakteryjnej • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
3. Czynności życiowe organizmów		<ul style="list-style-type: none"> • czynności życiowe wspólne dla wszystkich organizmów i ich istota • sposoby odżywiania się organizmów • fotosynteza i chemosynteza • oddychanie tlenowe i beztlenowe jako źródła energii • przykłady wykorzystania energii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje czynniki życiowe wspólne dla wszystkich organizmów • dokonuje podziału organizmów na samożywne i cudzożywne • uzasadnia, że fotosynteza i chemosynteza to autotroficzne sposoby odżywiania się organizmów • wykazuje, że oddychanie tlenowe i beztlenowe to źródła energii • porównuje sposoby oddychania pod kątem ich wydajności • bada doświadczalnie proces fermentacji alkoholowej • określa substraty i produkty reakcji fotosyntezy i oddychania 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • badawcze – doświadczenie • obserwacyjne – pokaz, oglądanie filmów • słowne – elementy wykładu, praca z podręcznikiem • aktywizujące – mapa mentalna 	<ul style="list-style-type: none"> • zestaw do przeprowadzenia doświadczenia pokazującego proces fermentacji alkoholowej • filmy <i>Fototropizm</i> i <i>Geotropizm</i> • podręcznik i zeszyt ćwiczeń

I	2	3	4	5	6	
<p>4. Klasyfikacja i oznaczenie organizmów. Wirusy</p>	<ul style="list-style-type: none"> systemy klasyfikacji organizmów naturalne i sztuczne pojęcie <i>gatunek</i> podwójne nazewnictwo gatunków jednostki taksonomiczne i ich hierarchia podstawy podziału organizmów na pięć królestw zasady konstrukcji klucza do oznaczenia gatunków i posługiwania się nim wirusy jako struktury niedające się zaklasyfikować do żadnego z królestw organizmów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje kryteria klasyfikacji organizmów w systemach naturalnych i sztucznych definiuje gatunek i podaje przykłady nazw gatunkowych rozpoznaje przedstawicieli poszczególnych królestw na podstawie ogólnych cech budowy i sposobu odżywiania się posługuje się prostym kluczem do oznaczenia roślin i zwierząt zasadnia niemożność zaklasyfikowania wirusów do żadnego z królestw określa skutki infekcji wirusowej podaje sposoby zapobiegania infekcjom wirusowym i ich leczenia 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> badawcze – ćwiczenie (rozpoznawanie przedstawicieli poszczególnych królestw na podstawie charakterystycznych cech) obserwacyjne – praca z planszą słowne – wykład ilustrowany, praca z tekstem źródłowym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> środoiska życia bakterii kształty i wielkość komórek bakterii oraz rodzaje ich skupisk czynności życiowe bakterii (odżywianie się, oddychanie, rozmnażanie się, proces płciowy, poruszanie się, tworzenie przetrwalników) znaczenie bakterii w przyrodzie i dla człowieka (pozytywne i negatywne) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> środoiska życia bakterii kształty i wielkość komórek bakterii oraz rodzaje ich skupisk czynności życiowe bakterii (odżywianie się, oddychanie, rozmnażanie się, proces płciowy, poruszanie się, tworzenie przetrwalników) znaczenie bakterii w przyrodzie i dla człowieka (pozytywne i negatywne) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> środoiska życia bakterii kształty i wielkość komórek bakterii oraz rodzaje ich skupisk czynności życiowe bakterii (odżywianie się, oddychanie, rozmnażanie się, proces płciowy, poruszanie się, tworzenie przetrwalników) znaczenie bakterii w przyrodzie i dla człowieka (pozytywne i negatywne)
<p>5. Bakterie – najmniejsze organizmy</p> <p>Lekcja poprzedzona kartkówką z działu I.</p> <p>Podstawy biologii</p>	<p>6. Różnorodność protistów</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje zależności między budową a czynnościami życiowymi podaje skutki obecności bakterii pasożytniczych i symbiotycznych w organizmach podaje sposoby zapobiegania infekcjom bakteryjnym i ich leczenia podaje przykłady pozytywnej działalności bakterii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> środoiska życia bakterii kształty i wielkość komórek bakterii oraz rodzaje ich skupisk czynności życiowe bakterii (odżywianie się, oddychanie, rozmnażanie się, proces płciowy, poruszanie się, tworzenie przetrwalników) znaczenie bakterii w przyrodzie i dla człowieka (pozytywne i negatywne) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> środoiska życia bakterii kształty i wielkość komórek bakterii oraz rodzaje ich skupisk czynności życiowe bakterii (odżywianie się, oddychanie, rozmnażanie się, proces płciowy, poruszanie się, tworzenie przetrwalników) znaczenie bakterii w przyrodzie i dla człowieka (pozytywne i negatywne) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> środoiska życia bakterii kształty i wielkość komórek bakterii oraz rodzaje ich skupisk czynności życiowe bakterii (odżywianie się, oddychanie, rozmnażanie się, proces płciowy, poruszanie się, tworzenie przetrwalników) znaczenie bakterii w przyrodzie i dla człowieka (pozytywne i negatywne) 	
<p>6. Różnorodność protistów</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> skazuje przystosowania protistów do środowiska życia porównuje na przykładach budowę form jednokomórkowych, kolonijnych i wielokomórkowych prowadzi obserwacje mikroskopowe protistów jednokomórkowych (pantofelek, okrzemki) i kolonijnych (skrętnica) charakteryzuje czynności życiowe protistów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> skazuje przystosowania protistów do środowiska życia porównuje na przykładach budowę form jednokomórkowych, kolonijnych i wielokomórkowych prowadzi obserwacje mikroskopowe protistów jednokomórkowych (pantofelek, okrzemki) i kolonijnych (skrętnica) charakteryzuje czynności życiowe protistów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> skazuje przystosowania protistów do środowiska życia porównuje na przykładach budowę form jednokomórkowych, kolonijnych i wielokomórkowych prowadzi obserwacje mikroskopowe protistów jednokomórkowych (pantofelek, okrzemki) i kolonijnych (skrętnica) charakteryzuje czynności życiowe protistów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> skazuje przystosowania protistów do środowiska życia porównuje na przykładach budowę form jednokomórkowych, kolonijnych i wielokomórkowych prowadzi obserwacje mikroskopowe protistów jednokomórkowych (pantofelek, okrzemki) i kolonijnych (skrętnica) charakteryzuje czynności życiowe protistów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> skazuje przystosowania protistów do środowiska życia porównuje na przykładach budowę form jednokomórkowych, kolonijnych i wielokomórkowych prowadzi obserwacje mikroskopowe protistów jednokomórkowych (pantofelek, okrzemki) i kolonijnych (skrętnica) charakteryzuje czynności życiowe protistów 	

I	2	3	4	5	6
	<p>7. Grzyby – cudzozyjne plechowce</p>	<ul style="list-style-type: none"> warunki życia grzybów budowa przedstawicieli królestwa grzybów czynności życiowe grzybów (odżywianie się, oddychanie, rozmnażanie się) cechy porostów znaczenie porostów jako organizmów wskaźnikowych znaczenie grzybów oraz porostów w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia warunki niezbędne grzybom do życia charakteryzuje poszczególne czynności życiowe grzybów odróżnia grzyby jadalne od trujących wskazuje cechy porostów warunkujące ich pionierskie właściwości omawia znaczenie porostów w ocenie stanu czystości powietrza uzasadnia pozytywne znaczenie grzybów w przyrodzie i dla człowieka wymienia przykłady niekorzystnego wpływu grzybów na żywe organizmy i na produkty spożywcze 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> badawcze – ćwiczenia (posługiwane się skalą porostową) obserwacyjne – obserwacja makroskopowa okazów naturalnych, praca z planszą, oglądanie filmu słowne – praca z tekstem źródłowym aktywizujące – metaplan 	<ul style="list-style-type: none"> skala porostowa atlas grzybów okazy naturalne porostów plansze przedstawiające różnorodność budowy grzybów i porostów fragment filmu <i>Drobnoustroje – grzyby, bakterie i wirusy</i> podręcznik i zeszyt ćwiczeń
<p>III. Budowa zewnętrzna i środowisko życia roślin</p>	<p>8. Budowa i funkcje tkanek roślinnych</p> <p>Lekcja poprzedzona kartkówką z działu II.</p> <p>Budowa i funkcjonowanie bakterii, protistów i grzybów</p>	<ul style="list-style-type: none"> porównanie warunków życia w wodzie i na lądzie wytworzenie tkanek i organów jako przystosowanie do warunków panujących na lądzie klasyfikacja tkanek roślinnych (twórcze, stałe) rodzaje tkanek twórczych i stałych, ich charakterystyczne cechy, rola i rozmieszczenie w organach roślinnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia związek między warunkami życia na lądzie a wytworzeniem tkanek i organów sporządza preparaty mikroskopowe i przeprowadza ich obserwację rozpoznaje tkanki roślinne w obrazie mikroskopowym wykonuje rysunki preparatów oglądanych pod mikroskopem wykazuje związek między budową tkanek a ich funkcjami określa położenie tkanek w poszczególnych organach roślinnych 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> badawcze – ćwiczenia (sporządzanie preparatów mikroskopowych) obserwacyjne – obserwacja mikroskopowa, praca z planszą, oglądanie filmu słowne – elementy wykładu, praca z podręcznikiem aktywizujące – mapa mentalna 	<ul style="list-style-type: none"> mikroskopy akcesoria potrzebne do przygotowania preparatów mikroskopowych preparaty trwałe tkanek roślinnych plansze przedstawiające rozmieszczenie tkanek w organach roślinnych film <i>Typy komórek roślinnych</i> podręcznik i zeszyt ćwiczeń

1	2	3	4	5	6
	<p>9. Budowa i funkcje organów roślinnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podział organów na wegetatywne i generatywne • rodzaje systemów korzeniowych • budowa zewnętrzna i wewnętrzna korzenia • podstawowe funkcje korzenia • modyfikacje korzeni związane ze środowiskiem życia • pełnionymi funkcjami • budowa zewnętrzna i wewnętrzna łodygi • podstawowe funkcje łodygi • modyfikacje łodyg związane ze środowiskiem życia roślin i pełnionymi funkcjami • budowa zewnętrzna i wewnętrzna liścia • podstawowe funkcje liści (fotosynteza, transpiracja, wymiana gazowa) • modyfikacje liści związane ze środowiskiem życia roślin i pełnionymi funkcjami 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyróżnia organy wegetatywne i generatywne oraz omawia ich rolę • rozpoznaje rodzaje systemów korzeniowych i podaje przykłady roślin, u których występują • charakteryzuje budowę zewnętrzną korzenia, łodygi i liścia • wykazuje związek budowy wewnętrznej organów z pełnionymi przez nie funkcjami • wykazuje na przykładach związek modyfikacji organów ze środowiskiem życia i pełnionymi funkcjami • rozpoznaje w obrazie mikroskopowym tkanki występujące w korzeniu, łodydze i liściu • wskazuje cechy zewnętrzne liści przydatne w oznaczaniu roślin 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • badawcze – doświadczenie (hodowla fasoli) • obserwacyjne – obserwacja makroskopowa i mikroskopowa • słowne – pogadanka, praca z podręcznikiem • aktywizujące – portfolio 	<ul style="list-style-type: none"> • okazy naturalne rośliny okrytonasiennej, np. wyhodowana fasola • plansze przedstawiające zmodyfikowane organy wegetatywne • mikroskopy • preparaty trwałe przekroju poprzecznego korzenia, łodygi i liścia • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
<p>10. Mszaki – rośliny o cechach plechowców i organowców</p>	<ul style="list-style-type: none"> • środowisko życia mszaków • cechy zewnętrzne i wewnętrzne świadczące o prymitywności mszaków • rozmnażanie się mchów – przemiana pokoleń • znaczenie pojęć <i>jednopiennosc</i> i <i>dwupiennosc</i> • przegląd mszaków, ich znaczenie w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje miejsca występowania mszaków • wykazuje, na podstawie analizy budowy, że mszaki to rośliny prymitywne • odróżnia pokolenie płciowe od bezpłciowego • wyjaśnia znaczenie pojęć <i>gametofit</i> i <i>sporofit</i> • wykazuje związek rozmnażania płciowego mszaków z wodą, a bezpłciowego ze środowiskiem lądowym • wskazuje cechy mszaków warunkujące to, że są one roślinami pionierskimi 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja makroskopowa, praca z planszą • słowne – rozmowa dydaktyczna, praca z podręcznikiem • aktywizujące – burza mózgów 	<ul style="list-style-type: none"> • naturalne okazy mchów • lupy • plansze przedstawiające budowę i cykl rozwojowy mchu • podręcznik i zeszyt ćwiczeń 	

1	2	3	4	5	6
	<p>11. Paprotniki – pierwsze organowce</p>	<ul style="list-style-type: none"> • środowiska życia paproci, skrzypów i widłaków • cechy zewnętrzne paproci, skrzypów i widłaków • przemiana pokoleń na przykładzie paproci • znaczenie paprotników kopalnych i współcześnie żyjących • paprotniki chronione 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia przynależność paprotników do organowców • wyjaśnia, dlaczego woda jest konieczna do rozmnażania płciowego paprotników • omawia tendencję do redukcowania gametofitu i rozwijania sporofitu w przemieszczeniu pokoleń • rozpoznaje wybrane gatunki należące do poszczególnych grup paprotników • podaje przykłady gatunków chronionych paprotników • przedstawia procesy, które doprowadziły do powstania pokładów węgla kamiennego w minionych epokach geologicznych 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja makroskopowa, praca z planszą • słowne – wykład ilustrowany • aktywnizujące – skryżanka odkryć 	<ul style="list-style-type: none"> • naturalne okazy paproci z kupkami zarodni na liściach • lupy • plansze ukazujące przedstawicieli poszczególnych grup paprotników • plansza z cyklem rozwojowym paproci • odciski paprotników w węglu kamiennym • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
	<p>12. Nagonasienne – rośliny o nieosłoniętych nasionach</p>	<ul style="list-style-type: none"> • środowisko życia roślin nagonasiennych • formy życiowe roślin nagonasiennych • charakterystyczne cechy organów wegetatywnych świadczące o przystosowaniach roślin do różnych warunków środowiska • kwiaty – organy generatywne, ich budowa i rola • nasienie – organ przetrwalny • cykl rozwojowy nagonasiennych na przykładzie sosny • przegląd i znaczenie roślin nagonasiennych • gatunki chronione roślin nagonasiennych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje związek budowy organów wegetatywnych u roślin nagonasiennych z warunkami życia (niedobór wody, niskie temperatury powietrza) • wykazuje, że w cyklu rozwojowym sosny zbędna jest woda, a sporofit dominuje nad gametofitem • uzasadnia, że wiatropylność i wiatrosiewność to cechy roślin typowo lądowych • rozpoznaje wybrane gatunki nagonasiennych po ich charakterystycznych cechach • podaje przykłady gatunków chronionych • wyjaśnia znaczenie nagonasiennych w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja makroskopowa, praca z planszą • słowne – wykład ilustrowany, praca z podręcznikiem • aktywnizujące – mapa skojarzeń 	<ul style="list-style-type: none"> • plansza z cyklem rozwojowym sosny • naturalne okazy gałązek i szyszek roślin nagonasiennych • kwiatostany sosny utrwalone w żywicy poliestrowej • zdjęcia chronionych roślin nagonasiennych • podręcznik i zeszyt ćwiczeń

1	2	3	4	5	6
	<p>13. Okrytonasienne – rośliny wytwarzające owoce</p>	<ul style="list-style-type: none"> • środowiska życia roślin okrytonasiennych • formy życiowe roślin okrytonasiennych • elementy budowy kwiatu i ich funkcje • przebieg zapylenia i zapłodnienia • przemiana pokoleń • budowa nasienia • budowa owocu i rodzaje owoców • sposoby rozprzestrzeniania się nasion i owoców • znaczenie roślin okrytonasiennych w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje organy wegetatywne i generatywne rośliny okrytonasiennej • uzasadnia, że kwiat jest organem generatywnym • omawia różnice między zapyleniem a zapłodnieniem • opisuje etapy powstawania owocu • wyodrębnia elementy budowy nasienia decydujące o jego charakterze przetrwalnym • wykazuje zależności między budową nasion i owoców a sposobami ich rozsiewania • uzasadnia, że rośliny okrytonasienne są niezbędne dla człowieka 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja makroskopowa okazów naturalnych, praca z planszą • słowne – wykład wprowadzający, pogadanka, praca z podręcznikiem 	<ul style="list-style-type: none"> • okazy naturalne kwiatów okrytonasiennych • lupy • plansza przedstawiająca budowę kwiatu • naturalne okazy owoców suchych i mięsistych • plansza z cyklem rozwojowym rośliny okrytonasiennej • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
<p>14. Rośliny wybranego środowiska lądowego – zająca terenowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • formy życiowe roślin nagonasiennych i okrytonasiennych • rozpoznawanie wybranych gatunków drzew, krzewów i roślin zielnych • mszaki i paprotniki • czynniki warunkujące występowanie określonych grup roślin w różnych środowiskach • wpływ człowieka na warunki życia roślin 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje i wskazuje formy życiowe roślin • wymienia cechy zewnętrzne roślin przydatne w ich klasyfikacji i rozpoznawaniu • wyjaśnia związek między budową a warunkami życia roślin • posługuje się kluczem do oznaczania gatunków • wyjaśnia potrzebę ochrony roślin i miejsc ich występowania • sporządza dokumentację przeprowadzonych obserwacji 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja terenowa • słowne – instrukcja, praca z materiałami źródłowymi, rozmowa dydaktyczna 	<ul style="list-style-type: none"> • klucze do oznaczania gatunków • atlasy roślin, albumy • lupy • karty pracy 	
<p>IV. Funkcjonowanie organizmów roślin</p>	<p>15. Fotosynteza i transport substancji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przebieg fotosyntezy • czynniki zewnętrzne i wewnętrzne wpływające na intensywność fotosyntezy • znaczenie fotosyntezy i jej związek z oddychaniem • transport związków organicznych w roślinie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek budowy anatomicznej liścia z procesem fotosyntezy • rozróżnia dwie fazy fotosyntezy – zależną i niezależną od światła • wykazuje związek między intensywnością fotosyntezy a czynnikami zewnętrznymi 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • badawcze – doświadczenie • obserwacyjne – obserwacja makroskopowa, oglądanie filmów, praca z planszą • słowne – wykład ilustrowany, praca z podręcznikiem 	<ul style="list-style-type: none"> • plansza przedstawiająca budowę anatomiczną liścia • schemat budowy chloroplastów • zestaw doświadczalny do sprawdzenia wpływu stężenia dwutlenku węgla na intensywność fotosyntezy • filmy <i>Natężenie światła i fotosynteza</i> oraz <i>Wyobraź sobie świat bez roślin</i>

1	2	3	4	5	6
	<ul style="list-style-type: none"> transport wody i soli mineralnych w roślinie 	<ul style="list-style-type: none"> istota i cel rozmnażania się roślin sposoby rozmnażania się roślin porównanie rozmnażania się roślin zarodnikowych i nasiennych znaczenie wytworzenia nasion dla rozprzestrzenienia się roślin nasiennych warunki kiełkowania nasion 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnienia zależność między wymianą gazową a fotosyntezą i oddychaniem wyjaśnienia związek między fotosyntezą a oddychaniem komórkowym planuje i przeprowadza doświadczenie zgodnie z metodyką badań naukowych wskazuje tkanki odpowiedzialne za transport substancji w roślinie i omawia związek ich budowy z funkcją podaje kierunki transportu w roślinie wody i związków organicznych 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> badawcze – doświadczenie obserwacyjne – praca z planszą słowne – pogadanka, praca z podręcznikiem 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik i zeszyt ćwiczeń
16. Rozmnażanie się roślin		<ul style="list-style-type: none"> istota i cel rozmnażania się roślin sposoby rozmnażania się roślin porównanie rozmnażania się roślin zarodnikowych i nasiennych znaczenie wytworzenia nasion dla rozprzestrzenienia się roślin nasiennych warunki kiełkowania nasion 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że rozmnażanie jest warunkiem istnienia organizmów wskazuje różnice między rozmnażaniem się roślin zarodnikowych a nasiennych porównuje przemianę pokoleń u roślin zarodnikowych i nasiennych odróżnia rozmnażanie płciowe od bezpłciowego podaje przykłady rozmnażania bezpłciowego wskazuje korzyści wynikające z rozmnażania wegetatywnego wskazuje wpływ wytworzenia nasion na zasięg występowania roślin nasiennych planuje i wykonuje doświadczenie zgodnie z metodyką badań naukowych 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> badawcze – doświadczenie obserwacyjne – praca z planszą słowne – pogadanka, praca z podręcznikiem 	<ul style="list-style-type: none"> plansze z cyklami rozwojowymi roślin zarodnikowych i nasiennych zestaw doświadczalny do zbadania roli wody w kiełkowaniu nasion podręcznik i zeszyt ćwiczeń
17. Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie wykształcenia się u roślin tkanek i organów tkanki roślinne i ich lokalizacja w roślinie 	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie wykształcenia się u roślin tkanek i organów tkanki roślinne i ich lokalizacja w roślinie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje, że wykształcenie tkanek i organów pozwoliło roślinom na opanowanie łądu 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> obserwacyjne – praca z planszą słowne – praca z materiałem źródłowym, pogadanka aktywizujące – skrzynka odkryć 	<ul style="list-style-type: none"> plansze przedstawiające budowę rośliny okrytonasiennej, tkanki roślinne i przebieg fotosyntezy podręcznik i zeszyt ćwiczeń

1	2	3	4	5	6
V. Budowa zewnętrzna i środkowa wisko życia zwierząt	18. Budowa i funkcje tkanek zwierzęcych	<ul style="list-style-type: none"> • charakterystyczne cechy roślin zaliczanych do poszczególnych grup • przebieg i znaczenie fotosyntezy • czynniki wpływające na przebieg fotosyntezy • transport substancji w roślinie • sposoby rozmnażania się roślin 	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowuje tkanki do organów i uzasadnia miejsce ich występowania • podaje charakterystyczne cechy roślin zaliczanych do poszczególnych grup • na podstawie zestawu cech określa przynależność danego gatunku do określonej grupy roślin • omawia przebieg procesu fotosyntezy • wymienia i charakteryzuje czynniki wpływające na przebieg fotosyntezy • wskazuje tkanki odpowiedzialne za transport substancji w roślinie i omawia związek ich budowy z funkcją • podaje kierunki transportu w roślinie wody i związków organicznych • charakteryzuje rozmnażanie się płciowe i bezpłciowe roślin • wskazuje różnice między rozmnażaniem roślin zarodnikowych a nasiennych • podaje przykłady rozmnażania bezpłciowego • wskazuje korzyści wynikające z wegetatywnego rozmnażania się roślin 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja mikroskopowa, praca z planszą • słowne – pogadanka, praca z podręcznikiem • aktywizujące – mapa mentalna 	<ul style="list-style-type: none"> • preparaty mikroskopowe tkanek zwierzęcych • mikroskopy • plansze przedstawiające budowę tkanek • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
		<ul style="list-style-type: none"> • rodzaje tkanek zwierzęcych • tkanki nabłonkowe i ich rola w organizmie • rodzaje tkanek łącznych i ich funkcje • tkanki mięśniowe: występowanie i funkcjonowanie • tkanka nerwowa • poziomy organizacji ciała zwierząt 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prowadzi obserwacje mikroskopowe • wykonuje rysunki preparatów oglądanych pod mikroskopem • rozróżnia tkanki po ich cechach charakterystycznych • wskazuje związek budowy tkanki z jej funkcjami • definiuje pojęcia: tkanka, narząd, układ narządów, organizm 		

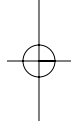
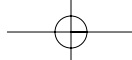
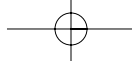
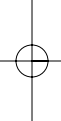
I	2	3	4	5	6
	<p>19. Parzydełkowce – najprostsze zwierzęta tkankowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • środowisko i tryb życia parzydełkowców • cechy polipa i meduzy • podstawowe funkcje życiowe parzydełkowców • znaczenie parzydełkowców w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje środowiska i tryb życia parzydełkowców • wyjaśnia związek między trybem życia a symetrią ciała organizmu • wyróżnia charakterystyczne elementy budowy parzydełkowców i wskazuje ich funkcje • omawia znaczenie parzydełkowców w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja okazów naturalnych, praca z planszą, praca z płytą multimedialną • słowne – praca z podręcznikiem, dyskusja • aktywizujące – burza mózgów 	<ul style="list-style-type: none"> • stublia z hodowli akwariowej • plansze przedstawiające budowę stubli, chełbi i koralowca • szkielety koralowców • materiały z płyty multimedialnej dołączonej do podręcznika (zagadnienie 6 – Parzydełkowce) • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
	<p>20. Plazińce, nicienie – zwierzęta w większości pasożytnicze</p>	<ul style="list-style-type: none"> • środowiska życia plazińców • budowa ciała i rodzaj symetrii plazińców • przystosowania do pasożytniczego trybu życia plazińców • środowisko i tryb życia nicieni • budowa ciała nicieni • przegląd plazińców i nicieni oraz ich wpływ na zdrowie człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje plazińce jako pierwsze zwierzęta mające wykształcone narządy i układy narządów • wskazuje cechy morfologiczne i fizjologiczne plazińców i nicieni, będące przystosowaniem do pasożytniczego trybu życia • wyjaśnia, że symetria dwuboczna pozwala plazińcom wolno żyjącym na aktywny tryb życia • definiuje pojęcia: <i>żywiciele ostateczny</i> i <i>żywiciele pośredni</i> • podejmuje działania profilaktyczne zabezpieczające przed zarażeniami plazińcami i nicieniami 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – praca z planszą, praca z płytą multimedialną • słowne – wykład wprowadzający, praca z podręcznikiem • aktywizujące – metaplan 	<ul style="list-style-type: none"> • plansze z cyklami rozwojowymi tasiemca i glisty • materiały z płyty multimedialnej dołączonej do podręcznika (zagadnienie 6 – Plazińce, Nicienie) • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
	<p>21. Pierścienie – zwierzęta o segmentowanym ciele</p>	<ul style="list-style-type: none"> • środowiska i tryb życia pierścienic • charakterystyczne cechy pierścienic należących do poszczególnych grup • znaczenie pierścienic w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje na przykładach związek budowy ze środowiskiem i trybem życia u poszczególnych grup pierścienic • porównuje budowę wieloszczetów, skąposzczetów i pijawek – przedstawia cechy wspólne i różniące te grupy pierścienic • omawia pozytywne znaczenie pierścienic w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja okazów naturalnych, praca z planszą • słowne – rozmowa dydaktyczna, praca z podręcznikiem • aktywizujące – burza mózgów 	<ul style="list-style-type: none"> • okazy naturalne dżdżownic z hodowli • plansze ukazujące przedstawicieli poszczególnych grup pierścienic lub ich zdjęcia • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
	<p>22. Stawonogi – zwierzęta o charakterystycznych odnóżach</p>	<ul style="list-style-type: none"> • środowiska życia stawonogów • budowa zewnętrzna • pokrycie ciała • rodzaje aparatów gębowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyróżnia części ciała u przedstawicieli poszczególnych grup stawonogów 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja makroskopowa okazów naturalnych, praca z planszą 	<ul style="list-style-type: none"> • rak stawowy i jego odnóża utrwalone w żywicy poliestrowej • plansze ukazujące przedstawicieli poszczególnych grup stawonogów

1	2	3	4	5	6
	<p>22. Mięczaki – zwierzęta o miękkim ciele okrytym muszlą</p>	<ul style="list-style-type: none"> • różnorodność odnoży stawonogów • znaczenie stawonogów w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rodzaj szkieletu stawonogów i omawia jego znaczenie • wykazuje na przykładach związek budowy odnoży ze sposobem poruszania się w różnych środowiskach • wyjaśnia na przykładach zależność między budową aparatu gębowego a rodzajem pobieranego pokarmu • wskazuje pozytywne oraz negatywne znaczenie stawonogów w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • słowne – wykład ilustrowany, praca z podręcznikiem • aktywizujące – metoda „za i przeciw” 	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
<p>23. Mięczaki – zwierzęta o miękkim ciele okrytym muszlą</p>	<ul style="list-style-type: none"> • środowiska życia mięczaków • różnicowanie budowy zewnętrznej mięczaków • znaczenie mięczaków w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cechy pozwalające na odróżnienie mięczaków od innych grup zwierząt • porównuje tryb życia mięczaków zasiedlających różne środowiska • porównuje budowę ślimaków, małży i głowonogów – przedstawia cechy wspólne i cechy różniące te grupy mięczaków • omawia pozytywne i negatywne znaczenie mięczaków w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja okazów naturalnych, praca z planszą • słowne – wykład ilustrowany, praca z podręcznikiem • aktywizujące – burza mózgów 	<ul style="list-style-type: none"> • okazy naturalne winniczka z hodowli • okazy naturalne muszli ślimaków i małży • plansze ukazujące przedstawicieli poszczególnych grup mięczaków • podręcznik i zeszyt ćwiczeń 	
<p>24. Ryby – kręgowce wodne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kształt i części ciała ryby • rodzaje płetw i ich funkcje • pokrycie ciała ryby • narządy zmysłów i ich rola • pęcherz pławny jako narząd hydrostatyczny • ryby chrzęstnoszkieletowe • ryby kostnoszkieletowe morskie i słodkowodne • znaczenie ryb w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związek między budową zewnętrzną a środowiskiem i trybem życia ryby • wyjaśnia, dlaczego łuskę nazywa się metryką ryby • wyjaśnia rolę pęcherza pławnego • uzasadnia przydatność linii nabocznej w środowisku wodnym • podaje przykłady ryb chrzęstnoszkieletowych • podaje przykłady morskich i słodkowodnych gatunków ryb kostnoszkieletowych • uzasadnia konieczność spożywania ryb przez człowieka 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja okazów naturalnych, praca z planszą • słowne – pogadanka, praca z podręcznikiem 	<ul style="list-style-type: none"> • naturalne okazy ryb z hodowli akwariorowej • plansze przedstawiające budowę zewnętrznej ryby • łuski karpia • łupy • podręcznik i zeszyt ćwiczeń 	

I	2	3	4	5	6
	<p>25. Ptaki – kręgowce dwóch środowisk</p>	<ul style="list-style-type: none"> • miejsca występowania ptaków • zmienność ptaków • budowa ciała i jego pokrycie • cechy zewnętrzne będące przystosowaniem do życia w środowisku lądowym i w środowisku wodnym • gatunki należące do ptaków bezogonowych, ogoniastych i beznogich • znaczenie ptaków w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek aktywności ptaków z temperaturą otoczenia • wyróżnia cechy będące przystosowaniem do życia w środowisku lądowym i w środowisku wodnym • podaje przykłady gatunków należących do poszczególnych grup ptaków • podaje przykłady gatunków chronionych ptaków • omawia znaczenie ptaków w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – praca z płytą multimedialną, praca z planszą • słowne – elementy wykładu, praca z podręcznikiem • aktywizujące – metoda „za i przeciw” 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały z płyty multimedialnej dołączonej do podręcznika (zagadnienie 7 – Ptaki – zwierzęta dwuśrodowiskowe) • planse przedstawiające żabę i salamandrę • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
	<p>26. Gady – kręgowce, które opanowały ląd</p>	<ul style="list-style-type: none"> • miejsca występowania gadów • zmienność ptaków • pokrycie ciała i jego rola • charakterystyczne części ciała żółwi, łuskonośnych (jaszczurek i węży), krokodyli • gatunki gadów chronione w Polsce • znaczenie gadów w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związek budowy zewnętrznej gada z ich środowiskiem i trybem życia • wskazuje rolę pokrycia ciała • podaje charakterystyczne cechy żółwi, łuskonośnych i krokodyli • uzasadnia konieczność ochrony gatunkowej gadów • wymienia gatunki gadów żyjących w Polsce • omawia znaczenie gadów w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – praca z płytą multimedialną, praca z planszą • słowne – praca z podręcznikiem • aktywizujące – portfolio 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały z płyty multimedialnej dołączonej do podręcznika (zagadnienie 7 – Świat gadów) • planse ukazujące przedstawicieli gadów żyjących w Polsce • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
	<p>27. Ptaki – kręgowce aktywnie latające</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wpływ stałości na rozprzestrzenienie się ptaków • charakterystyczne cechy zewnętrzne ptaków • rodzaje i rola piór • różne kształty dziobów • przegład ptaków grzebiennych i bezgrzebiennych • znaczenie ptaków w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zależność między stałością a rozprzestrzenieniem się ptaków • wskazuje cechy zewnętrzne umożliwiające ptakom latanie • wyjaśnia związek między budową dzioba a rodzajem spożywanego pokarmu • wyjaśnia pojęcie grzebień mostka • wymienia przykłady gatunków należących do ptaków grzebiennych i bezgrzebiennych • omawia znaczenie ptaków w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja makroskopowa okazów naturalnych, praca z planszą • słowne – praca z podręcznikiem, pogadanka • aktywizujące – burza mózgów 	<ul style="list-style-type: none"> • zestaw piór ptaków • planse przedstawiające budowę zewnętrznej ptaka i różne dzioby ptaków • podręcznik i zeszyt ćwiczeń

1	2	3	4	5	6
28. Ssaki – kręgowce wszechstronne i ekspansywne	<ul style="list-style-type: none"> • środowiska życia ssaków • pokrycie ciała i jego rola • cechy charakterystyczne ssaków • podział ssaków na prassaki, ssaki niższe i ssaki łojyskowe • znaczenie ssaków w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związek między budową zewnętrzną i trybem życia ssaka a środowiskiem jego życia • omawia budowę skóry i wskazuje jej wytwory • wykazuje, że stałocieplność, budowa skóry i zróżnicowanie budowy kończyn pozwoliły ssakom na opanowanie wszystkich środowisk • podaje kryteria podziału ssaków na grupy • omawia znaczenie ssaków w przyrodzie i dla człowieka 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – praca z planszą, oglądanie ilustracji • słowne – opowiadanie, praca z podręcznikiem 	<ul style="list-style-type: none"> • plansza przedstawiająca skórę ssaka i jej wytwory • ilustracje kończyn ssaków biegających, latających, pływających, chodzących • podręcznik i zeszyt ćwiczeń 	
29. Zwierzęta żyjące w wybranym środowisku – zajęcia terenowe	<ul style="list-style-type: none"> • warunki życia zwierząt bezkręgowych i kręgowych zaobserwowanych w ich naturalnym środowisku • związek budowy zwierząt ze środowiskiem życia • charakterystyczne cechy zwierząt pozwalające na zaklasyfikowanie ich do odpowiedniej jednostki systematycznej • czynności życiowe obserwowanych zwierząt • czynniki mające negatywny wpływ na zwierzęta • ochrona zwierząt 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa przynależność zwierzęcia do danej jednostki systematycznej na podstawie cech zewnętrznych • posługuje się kluczem do oznaczania pospolitych gatunków zwierząt • rozpoznaje pospolite gatunki zwierząt po cechach zewnętrznych • podaje nazwy rodzajowe i gatunkowe rozpoznanych zwierząt • wskazuje związek budowy zwierzęcia z jego środowiskiem życia • objaśnia potrzebę ochrony gatunkowej zwierząt i miejsc ich życia • kształtuje postawę szacunku dla zwierząt opartej na wiedzy przyrodniczej • sporządza dokumentację przeprowadzonych obserwacji 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja w warunkach naturalnych • słowne – pogadanka, praca z materiałami źródłowymi, rozmowa dydaktyczna • aktywizujące – linia alternatywy 	<ul style="list-style-type: none"> • klucze do oznaczania gatunków zwierząt • atlasy zwierząt • lornetki • lupy • karty pracy 	
30. Powtórzenie i sprawdzenie wiadomości o zwierzętach	<ul style="list-style-type: none"> • środowiska i tryb życia przedstawicieli poszczególnych grup zwierząt bezkręgowych i kręgowych • wspólne cechy bezkręgowców • cechy charakterystyczne kręgowców 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje środowiska i tryb życia przedstawicieli parzydełkowców, płazińców, nicieni, pierścienic, stawonogów, mięczaków, ryb, płazów, gadów, ptaków i ssaków 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja okazów naturalnych i utrwalonych, praca z planszą, oglądanie ilustracji • aktywizujące – skrzynka odkryć 	<ul style="list-style-type: none"> • okazy naturalne i utrwalone • plansze ukazujące przedstawicieli poszczególnych grup bezkręgowców i kręgowców • zdjęcia przedstawicieli poszczególnych grup bezkręgowców i kręgowców 	

1	2	3	4	5	6
VI. Funkcjonowanie organizmów zwierząt	31. Odżywianie się zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> rodzaje symetrii i jej znaczenie dla zwierząt cechy charakterystyczne poszczególnych grup zwierząt bezkręgowych i kręgowych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy pozwalające na zaliczenie danego zwierzęcia do bezkręgowców lub kręgowców podaje przykłady zwierząt o symetrii promienistej i dwubocznej oraz wyjaśnia związek symetrii ciała z trybem życia zwierzęcia wymienia cechy charakterystyczne dla danej grupy zwierząt pozwalające na wyodrębnienie jej spośród innych grup klasyfikuje zwierzę do danej grupy bezkręgowców lub kręgowców na podstawie budowy zewnętrznej 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> obserwacyjne – praca z planszami słowne – elementy wykładu, pogadanka, praca z podręcznikiem aktywizujące – śnieżna kula 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik i zeszyt ćwiczeń
VI. Funkcjonowanie organizmów zwierząt	31. Odżywianie się zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> składniki pokarmowe i ich rola etapy przetwarzania pokarmu (trawienie, wchłanianie i usuwanie niestrawionych resztek) budowa układu pokarmowego u bezkręgowców rola narządów tworzących układ pokarmowy u kręgowców na przykładzie ssaków 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> objaśnia rolę głównych składników pokarmowych charakteryzuje poszczególne etapy przetwarzania pokarmu odróżnia trawienie komórkowe od pozakomórkowego wykazuje wyższość funkcjonalną drożnego układu pokarmowego nad układem niedrożnym wskazuje narządy w układzie pokarmowym ssaka i podaje ich funkcje uzasadnia różnice między przewodem pokarmowym roślinożercy i mięsożercy 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> obserwacyjne – praca z planszami słowne – elementy wykładu, pogadanka, praca z podręcznikiem aktywizujące – śnieżna kula 	<ul style="list-style-type: none"> plansze przedstawiające układ pokarmowy stulbi, wirka, dżdżownicy i ssaka podręcznik i zeszyt ćwiczeń
VI. Funkcjonowanie organizmów zwierząt	32. Oddychanie zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> istota procesu oddychania rodzaje oddychania (tlenowe i beztlenowe) narządy wymiany gazowej u bezkręgowców narządy wymiany gazowej u kręgowców transport gazów oddechowych i innych substancji w organizmie zwierząt bezkręgowych i kręgowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje proces oddychania wyjaśnia różnice między oddychaniem beztlenowym i tlenowym wyjaśnia zależność sposobu wymiany gazowej od rozmiarów ciała zwierzęcia wskazuje narządy wymiany gazowej funkcjonujące u zwierząt w środowisku wodnym i lądowym 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> obserwacyjne – obserwacja okazów naturalnych utrwalonych, praca z planszami słowne – praca z podręcznikiem, pogadanka aktywizujące – burza mózgów 	<ul style="list-style-type: none"> plansze ukazujące przedstawicieli bezkręgowców o różnorodnych narządach wymiany gazowej skrzela ryby utrwalone w żywicy poliestrowej plansza ukazująca płuca kręgowców podręcznik i zeszyt ćwiczeń

1	2	3	4	5	6
		<ul style="list-style-type: none"> • sposoby poruszania się zwierząt • elementy układu ruchu • szkielet jako miejsce przyczepu mięśni • szkielet u zwierząt bezkręgowych • szkielet u zwierząt kręgowych 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady bezkręgowców wodnych i lądowych o różnorodnych narządach wymiany gazowej • wykazuje związek między budową narządów wymiany gazowej kręgowców a środowiskiem życia • wyjaśnia różnicę między otwartym a zamkniętym układem krwionośnym • charakteryzuje budowę serca u poszczególnych grup kręgowców 		
33. Ruch zwierząt			<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek między sposobem poruszania się zwierząt a środowiskiem życia • charakteryzuje ruch rzęskowy i mięśniowy • omawia różnice między układem ruchu bezkręgowców i kręgowców • wykazuje wyższość szkieletu wewnętrznego nad zewnętrznym • wskazuje części szkieletu ryby i ssaka oraz omawia ich funkcje 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja okazów naturalnych, praca z planszą • słowne – praca z podręcznikiem, pogadanka • aktywizujące – mapa mentalna 	<ul style="list-style-type: none"> • okazy naturalne szkieletów ryby i królika • plansze przedstawiające szkielety wewnętrzne i zewnętrzne • podręcznik i zeszyt ćwiczeń
34. Reagowanie zwierząt na bodźce	<ul style="list-style-type: none"> • rodzaje receptorów i ich znaczenie w życiu zwierząt • funkcje układu nerwowego • rodzaje układu nerwowego u zwierząt bezkręgowych • schemat budowy układu nerwowego u zwierząt kręgowych • komplikowanie się budowy mózgowia kolejnych grup zwierząt kręgowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek między rodzajem receptora a jego rolą w życiu zwierzęcia • podaje funkcje układu nerwowego • wymienia różnice między układami nerwowymi u przedstawicieli zwierząt bezkręgowych • wykazuje związek budowy układu nerwowego z aktywnością życiową oraz środowiskiem życia bezkręgowców i kręgowców 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek między rodzajem receptora a jego rolą w życiu zwierzęcia • podaje funkcje układu nerwowego • wymienia różnice między układami nerwowymi u przedstawicieli zwierząt bezkręgowych • wykazuje związek budowy układu nerwowego z aktywnością życiową oraz środowiskiem życia bezkręgowców i kręgowców 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacyjne – obserwacja makroskopowa okazów naturalnych, praca z planszami • słowne – wykład ilustrowany 	<ul style="list-style-type: none"> • mózgi kręgowców utrwalone w żywicy poliestrowej • układ nerwowy żaby i szczura zakonserwowany w formalinie • plansze przedstawiające układ nerwowy u bezkręgowców i kręgowców • podręcznik i zeszyt ćwiczeń

I	2	3	4	5	6
	<p>35. Rozmnażanie się zwierząt</p> <p>Lekcja zakończona kartkówką z działu VI.</p> <p>Funkcjonowanie organizmów zwierząt</p>	<ul style="list-style-type: none"> sposoby rozmnażania bezpłciowego u zwierząt istota rozmnażania płciowego obojnactwo, rozdzielнопłciowość i dymorfizm płciowy organizmy jajorodne, żyworodne i jajżyworodne sposoby rozwoju zarodka: prosty i złożony, z przeobrażeniem zupełnym i niezupełnym rozmnażanie i rozwój kręgowców należących do bezwodniowców i owodniowców opieka nad potomstwem na przykładzie ptaków i ssaków 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> odróżnia rozmnażanie płciowe od bezpłciowego uzasadnia występowanie obojactwa i rozdzielнопłciowości wskazuje kryteria podziału zwierząt na jajorodne, żyworodne i jajżyworodne oraz podaje przykłady odpowiednich zwierząt wykazuje znaczenie błon płodowych w opanowaniu przez zwierzęta środowiska lądowego podaje związek między liczbą potomstwa a opieką nad nim wskazuje na przykładach podobieństwa i różnice między rozwojem prostym a złożonym, przeobrażeniem zupełnym i niezupełnym odróżnia okres rozwoju zarodkowego od pozazarodkowego 	<p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> obserwacyjne – obserwacja makroskopowa okazów naturalnych, praca z planszą słowne – praca z podręcznikiem, dyskusja 	<ul style="list-style-type: none"> jajo kury tacka lupa plansza z budową jaja ptaka plansza przedstawiająca rozwój błon płodowych plansze przedstawiające rozwój owadów, żaby, ryby podręcznik i zeszyt ćwiczeń